

25.9.2013

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi

Viite: OKM033:00/2012

Karelia-ammattikorkeakoulun lausunto korkeakoulutettujen uutta erikoistumiskoulutuksen kokonaisuutta valmistelevan työryhmän muistiosta (Dno: OKM/47/040/2012)

Karelia-ammattikorkeakoulu kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa seuraavaa:

Yleiskommentit

Raportissa esitetyt toimet korkeakoulujen erikoistumiskoulutusten kehittämiseksi ovat kannatettavia ja ne edistävät monella tapaa kaikkien korkeakoulutettujen asiantuntijuuden lisäämistä ja toimii oivallisesti määritelyjen pätevyysien saavuttamiseksi

Karelia-ammattikorkeakoulu katsoo, että erikoistumiskoulutuksen suunnittelu vaatii vielä jatkovalmistelua ennen varsinaisen lainsäädännön valmistelua. Karelia-ammattikorkeakoulu pitää jatkovalmistelua tarpeellisena erityisesti seuraavien asiakokonaisuuden osalta: erikoistumiskoulutuksen tarpeiden määrittely, yhteistoteutusten periaatteet ja rahoitus.

Erikoistumiskoulutuksen tavoitteiden ja tarpeiden määrittely jää muistiossa auki. Muistiossa ei oteta riittävän selkeästi kantaa siihen, mitä tavoitteita erikoistumiskoulutuksella on, mihin tarpeisiin sen avulla halutaan vastattavan. Samoin erikoistumiskoulutuksen asema ja koulutuksen tavoiteltu laajuus pitäisi määritellä tarkemmin. Toisaalta muistiossa jää linjaamatta, miten ja millä mekanismilla työelämän osaamistarpeet määritellään tai sovitaan. Koulutuksen perustelut ja tarpeiden tarkastelu lähtee vahvasti tieteellisen tutkimuksen traditiosta. Tämä traditio tarvitsee rinnalleen vahvemman tarkastelun työelämän jatkuvan kehityksen ja kehittämisen tarpeista.

Rahoitukseen liittyvät kysymykset edellyttävät selkeyttämistä. Ammattikorkeakoulujen kannalta on tärkeää tietää, miten erikoistumiskoulutuksen rahoitus on tarkoitus pitkällä tähtäyksellä ratkaista. Muistiossa esitetty sekamalli ei ole koulutuksen toteutuksen kannalta helpoin mahdollinen. Toisaalta erikoistumiskoulutus halutaan liittää perusrahoitusmallin osaksi, toisaalta edellytetään että koulutuksen ensisijaiset rahoittajat olisivat työnantajat ja koulutukseen osallistuvat henkilöt.

Ammattikorkeakouluissa toteutetut erikoistumisopinnot ovat olleet erittäin työelämäläheisiä ja työelämältä saadut palautteet ovat olleet erinomaisia. Koulutukset ovat olleet joustavia. Raportin kokonaisvaikutelma on, että erikoistumiskoulutusten säätely ja ohjaus on selvästi vahvempaa kuin aiempien ammatillisten erikoistumisopintojen. Lisäksi erikoistumiskoulutusten rahoitus on aiempaa enemmän asiakas- ja työelämäperustaista. Erikoistumiskoulutusten tulisi tyydyttää myös alueellisia ja maakunnallisia osaamistarpeita. Raportissa viitataan monin paikoin vain valtakunnallisiin tarpeisiin ja toteutuksiin.

25.9.2013

Karelia-ammattikorkeakoulun yksityiskohtaiset kommentit**4.1.**

On hyvä, että erikoistumiskoulutusten tulee olla työelämän tunnistamia ja tunnustamia sekä niillä tulee olla työelämän arvostus. Työelämä käsitteenä on laaja ja sen saama yleispätevä tunnustus voi joissakin tapauksissa ja joillakin aloilla olla haastavaa. Ennen koulutuksen alkua tapahtuva osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on tärkeää. Korkeakoulujen AHOT -palveluja tuottavat resurssit on pääsääntöisesti mitoitettu tutkinto-opiskelijoille. Erikoistumiskoulutus tuo uuden ulottuvuuden ja painetta nykyisiin AHOT -resursseihin.

Rahoituksen osalta viitataan useisiin rahoituskanaviin ja yksilön harteille kasautuva rahoitus voi olla vaikea toteuttaa eri ammattialoilla ja maantieteellisillä alueilla. Raportissa kuitenkin työnantajien näkökulmassa mainitaan alueelliset ja toimialakohtaiset erot koulutusten toteuttamisessa.

Erikoistumiskoulutusten tutkintokoulutuspainetta vähentävä vaikutus riippuu siitä, miten hyvin erikoistumiskoulutuksia hyväksytään tuottamaan vaadittuja pätevyyskysymyksiä.

4.2.

Lähtökohtaisesti on hyvä, että esitys mahdollistaa sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen eriytyneet erikoistumiskoulutukset että yhdessä toteutetut ratkaisut. Yksittäisten alojen kannalta on hyödyllistä yhtäältä tarkastella riittävän laajoja kokonaisuuksia ja yhteistoteutuksia että antaa tilaa sekä ammattikorkeakoulu- että yliopistolähtöisille sovellutuksille

Muistio on varsin ohut pohdittaessa ammattikorkeakoulujen tehtäväkenttään kuuluvan erikoistumiskoulutuksen määrittelyä. Muistiossa on selvitetty varsin seikkaperäisesti yliopistotraditioon liittyvät erikoistumiskoulutus. Esitys ei kuitenkaan avaa sitä, miten ammattikorkeakoulujen tehtäväkenttään kuuluva työelämän kehittäminen ja työelämän kanssa käytävä vuorovaikutus ohjaa erikoistumiskoulutuksen piiriin kuuluvan osaamisen kehittämistä, vai onko tarkoituksena antaa ammattikorkeakouluille tässä mielessä vapaammat kädet? Auki jää myös ammattikorkeakoulujen perustutkintojen ja ylempien ammattikorkeakoulututkintojen jälkeisten erikoistumiskoulutusten erot.

Tämän lisäksi korkeakoulujen keskinäisen yhteistyön ja päätöksenteon malli, sopimismekanismi, ei ole riittävän selkeästi määritelty. Uuden koulutuksen aloittaminen vaatii selkeämpää ohjausta siitä, miten sopimukset tehdään. Sopimismekanismiin ei saa johtaa korkeakoulujen välisiin kiistoihin yksittäisten erikoistumiskoulutusten oikeutuksesta. Samoin tulisi vielä tarkentaa korkeakoulujen ja työelämätahojen välistä sopimusmallia. Muistiossa jää avoimeksi mm. työelämätahojen rooli sopimuksissa ja ne kriteerit, joilla sopimukseen osallistuvat tahot valikoituvat.

Erikoistumiskoulutusten järjestäminen sidotaan tiukasti korkeakoulujen ja työelämän kanssa käytäviin sopimuksiin, joissa sovitaan koulutusten laajuudesta, tavoitteista ja kohderyhmistä. Tämä yhteistyö on erikoistumiskoulutusten järjestämisen edellytyksenä. Raportissa viitataan myös laajoihin valtakunnallisiin "yhteistyörakenteisiin", joka ohjaisi erikoistumisopintoja valtakunnallisella tasolla. Tämä on varmaan monissa tapauksissa toivottavaa ja järkevää, mutta pitäydyttäessä vain valtakunnallisissa erikoistumiskoulutuksissa ja niiden rekisteröinnissä,

25.9.2013

saattaa unohtua paikalliset tarpeet. Ne voivat olla maakunnallisella tasolla työelämän kannalta vähintään yhtä tärkeitä kuin esitetyt valtakunnalliset tarpeet.

Rekisteröinti on erikoistumiskoulutusten markkinoinnin ja tiedottamisen kannalta erittäin tärkeä. Toivottavaa olisi kuitenkin, ettei se jäykistä erikoistumiskoulutusten rakennetta varsinkaan niin paljon, että se vaarantaisi joustavien henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien tekemisen. Tähän on viitattu sivulla 49 ns. Tanskan mallissa.

Muistiossa painotettu verkostojen avoimuus ja mahdollisuus liittyä tiettyyn korkeakoulun koulutusvastuuseen liittyvään verkostoon myöhemminkin edistää yhteistyötä ja vähentänee kilpailevien verkostojen synnyttämistarvetta. Verkostoista tulisi tehdä ennakkoilmoitus jo niitä valmisteltaessa, jotta aikomukset tulevat tasapuolisesti toisten korkeakoulujen näkyville jo ennen kuin keskeiset ratkaisut on tehty ja valmisteluun voisi tosiasiallisesti osallistua.

Verkostojen sopimuksissa olisi hyvä ottaa kantaa myös pitkän aikavälin kysymyksiin kuten tietyn verkoston toiminnan lakkaaminen ja sen (vaiheittainen) alasajo. Verkostojen toiminnan kehittymistä voisi ajatella vauhditettavan KKA:n arvioinnilla esim. 2-3 vuotta toiminnan käynnistymisen jälkeen.

Muistio ei anna vastausta halutusta erikoistumiskoulutuksen tavoitetilasta. Halutaanko paljon nimikkeitä, jotka yksilöivät koulutuksia hyvin vai harvoja nimikkeitä, joiden sisälle rakentuu runsasta moninaisuutta? Vaikuttavia voimia on paljon: markkinalähtöisen kilpailun vs. kansallisen yhteistyön, koulukuntaerojen, alakohtaisten eri yhteistyörakenteiden ja aluelähtöisten intressien ristipaineet asiakastarpeita ja niiden kehitystä unohtamatta.

Raportissa nähdään (s.41) tavoitetilassa tarjonta valtakunnallisesti alakohtaisesti kattavana, toisaalta ollaan huolissaan koulutusten nimikkeiden määrän mahdollisesti liian suuresta kasvusta. Epäselvyys johtunee toisaalta siitä, että kokonaiskuvan muodostaminen näin eritellyistä koulutustarpeista ei ole minkään tahon tehtävänä, toisaalta siitä, että uusien erikoistumistarpeiden ennakointi tulevaisuuteen ei ole helppo tehtävä.

4.3.

Raportin yksi suuri ansio on työelämäläheisyyden korostaminen ja yhteistyön lisääminen työelämän kanssa. Karelia-ammattikorkeakoulu tukee tätä tavoitetta. Työelämäläheisyys on yksi Karelia-ammattikorkeakoulun arvoista. Erikoistumiskoulutusten tehtävissä, tavoitteissa ja asemassa käytetään kuitenkin hyvin ”yliopistomaista” lähestymiskulmaa. ”Ajantasaisen empiirisen näytön perusteella pelkkä työkokemuksen kertyminen tai koulutukseen osallistuminen ei edistä asiantuntijuutta, ellei koulutus perustu empiiriseen tutkimukseen tai muulla tavoin koeteltuun tietoon. Koulutus joka ei pohjautu tieteelliseen näyttöön, saattaa jopa lisätä virheitä päätöksentekotilanteisiin eikä vähentää niitä.” Raportissa jatketaan edelleen kuvausta palvelutehtävästä, jossa mainitaan, että palvelutehtävä on kiinteä osa **yliopiston** perustoimintoja. Raportissa mainitaan edelleen, että palvelutehtävä ”voi jäädä irralliseksi, jos tutkintoa täydentävää koulutusta ei kehitetä samanaikaisesti **yliopiston** opetuksen kanssa.” Palvelutehtävän toteuttaminen tai tutkintoa täydentävä koulutus koskettaa samalla tavalla myös ammattikorkeakouluja.

Tässä yhteydessä on myös hyvä tarkastella kelpoisuuksia ja ammattioikeuksia tuottavien erikoistumiskoulutusten tilannetta. Olennaista on, että pätevytymisjärjestelmässä ei ole esimerkiksi kelpoisuuslainsäädännöstä johtuvia umpiperiä.

25.9.2013

Jako tutkintoon johtavaan koulutukseen, erikoistumiskoulutuksiin ja täydennyskoulutukseen järkevöittää korkeakoulujen tarjontaa.

4.4.

Karelia-ammattikorkeakoululla ei ole raportissa esitettyyn huomautettavaa

4.5.

Karelia-ammattikorkeakoulu haluaa korostaa korkeakoulujen yhteistyön merkitystä erikoistumiskoulutuksen toteutuksessa. Tavoitteena tulisi olla järjestelmä, jossa korkeakoulun on mahdollista liittyä toisella sektorilla syntyneisiin sopimuksiin ja toisaalta tarjota koulutusta myös toiselta sektorilta valmistuneille. Olennaista on, että järjestelmän avulla pystytään vastaamaan työelämän moninaisiin tarpeisiin, joista osa kohdistuu sekä ammattikorkeakouluista että yliopistoista valmistuneille.

Työvoimakoulutuksen osalta on syytä heti ratkaista yksittäisten henkilöiden joustavan osallistumisen mahdollistaminen, koska opiskelu yhdessä eri työpaikoilta olevien henkilöiden kanssa tuo myös työllistymistä potentiaalisesti edistäviä kontakteja.

4.6.

Karelia-ammattikorkeakoululla ei ole raportissa esitettyyn huomautettavaa

4.7.

Karelia-ammattikorkeakoululla ei ole raportissa esitettyyn huomautettavaa

4.8.

Karelia-ammattikorkeakoululla ei ole raportissa esitettyyn huomautettavaa

4.9.

Erikoistumiskoulutuksen kehittämiseen tarvitaan monista lähteistä kerättävää rahoitusta. Tämä puolestaan edellyttää, että suoritetusta koulutuksesta on konkreettisesti työmarkkinoilla ja työnantajille osoitettavaa hyötyä. Jatkossa on tärkeää ratkaista se, miten tämä hyöty osoitetaan. Valtakunnallisten erityistehtävien osalta ratkaisu voi olla yksinkertainen: yksittäinen korkeakoulu käy työelämäkumppaneidensa kanssa tarvittavan vuoropuhelun ja toteutus voi alkaa.

Laajemmilla koulutusaloilla tarvitaan yhtä korkeakoulua laajempaa vuoropuhelua. Tämä edellyttäneen jonkinlaisten yhteenliittymien, konsortioiden, luomista. Näiden luomisesta ei muistiossa ole riittävästi tietoa, kuten aiemmin todettiin.

On erittäin merkittävää, että eri alojen ministeriöt pystyvät jatkossa ohjaamaan julkista rahoitusta erikoistumiskoulutuksille, sen mukaan, missä osaamisvajaita ja -kapeikkoja on havaittu. Edelleen on hyvä, että erikoistumiskoulutukset otetaan mukaan korkeakoulujen laskennallisiin rahoitusmalleihin.

25.9.2013

On erittäin rohkaisevaa, että tulevan rakennerahastokauden ja työvoimahallinnon resursseja voitaisiin ohjata uusiin tuleviin erikoistumiskoulutuksiin ja niiden kehittämiseen.

Kun erikoistumiskoulutukset otetaan mukaan rahoitusmalliin, oletettavasti ensi vaiheessa avoimen ammattikorkeakoulun opintopisteiden ehdotettuun 4 %-yksikön kiintiöön, lienee syytä arvioida ao. kohdan rahoitusosuuden riittävyys työelämän osaamistarpeisiin vastaamiseksi. Jos vain lisätään avoimen korkeakouluopetuksen kiintiöön lisää opintopisteitä jakamaan samaa pottia, ei alkuedellytyksiä näin tärkeän koulutusmuodon kehittymiselle voi pitää tyydyttävänä. Tämän vuoksi Karelia-ammattikorkeakoulu katsookin, että osion prosenttiosuutta mallissa pitäisi selkeästi kasvattaa esimerkiksi 5 tai 6 prosenttiyksikköön. Tämän lisäksi on tärkeää, että opiskelijoilta voidaan periä opiskelijamaksuja.

Nopean käynnistämisen kannalta olisi kuitenkin hyvä saada pikainen linjaus siitä, että jo 2014 voimaan tulevan rahoitusmallin osalta

- a) perusrahoituksenkin käyttäminen erikoistumiskoulutusten toteuttamiseen on sallittua vuodesta 2015
- b) perusrahoituksen käyttäminen jo vuonna 2014 on sallittua valmisteleviin toimiin raportissa kaavaillun 6 miljoonan euron rahoituksen lisäksi
- c) vuonna 2014 perusrahoituksella toteutettavat ammatilliset erikoistumisopinnot otetaan huomioon vastaisessa rahoituspohjassa avoimen korkeakoulutuksen ja erillisten opintojen kiintiössä jo ennen 2017 tehtäviä rahoitusmallin tarkistuksia
- d) vuodesta 2015 lähtien toteutettavat erikoistumiskoulutukset otetaan mukaan rahoituspohjassa samaten avoimen korkeakoulutuksen ja erillisten opintojen kiintiössä jo ennen 2017 tehtäviä rahoitusmallin tarkistuksia

Joensuussa, 25.9.2013

Petri Raivo
rehtori